

Osakeantilisäpainaman ajoitus muuttunut -
Uutta tieto mallin 1895 25 markan osakeantipainamasta

Ilmestymisvuotena pidetty 1941

Suomen leimamerkkikirjallisuudessa on kauan kulkenut tieto, jonka mukaan ainoa mallille 1895 tehty "osakeanti-aktieemission" -lisäpainama olisi tehty vuonna 1941. Ensimmäinen maininta merkistä löytyy Harald Olanderin Yhdysvalloissa vuonna 1969 ilmestyneessä englannin kielisessä Suomen leimamerkkien luettelossa. Luettelossa mainitaan, että vain hammasteen 14 25 markan arvo on tavattu lisäpainamalla, mutta että myös arvot 5, 10 ja 20 markkaa on tavattu ilman lisäpainamaa käytettyinä osakekirjoilla. Painama ajoitetaan luettelossa vuoteen 1941.

Seuraava maininta merkistä löytyy B.-E. Saarisen 1998 julkaistussa Suomen leimamerkkien erikoisluettelossa. Tiedot ovat pääpiirteissään samat. Kirjan kuvituksena on kuva sivulla 55, jossa merkkejä on ilmeisestikin vuonna 1941 päivätyllä osakekirjalla. Yhtiön nimeä ei valitettavasti voi kuvasta lukea. Saarisen luettelossa merkki on hinnoiteltu varsin korkealle, luettelohinta on irtomerkillä 100 USD ja osakekirjalla 120 USD.

Kirjan ilmestymisen jälkeen on markkinoille tullut suuri erä Maakauppiaitten palovakuutusyhtiö Turvan osakekirjoja, joilla on käytetty juuri tätä aiemmin harvinaista merkkiä. Seurauksena on ollut merkin markkinahinnan selvä lasku. Internet huutokaupasta on voinut saada ko merkin osakekirjalla noin 10 euron hintaan.

Merkki on ilmestynyt jo 1928

Toinen seikka, minkä Turvan osakekirjat ovat muuttaneet on merkin ilmestymisaika. Aiempi käsitys merkin ilmestymisestä vasta 1941 voidaan nyt korjata ja tämän hetkinen ilmestymisvuosi on nykytietojen mukaan 1928. Ohessa on kuvattuna viiden osakkeen ja arvoltaan 1250 markan osakekirja, joka on annettu vuonna 1928. Osakekirjan leimavero on maksettu kahdella eri merkillä kahdessa vaiheessa. Leimavero oli vuonna 1928 yhtiötä perustettaessa 2 % nimellisarvosta. Merkinä on käytetty oikeassa yläkulmassa olevaa mallin 1895 hammasteen 14 merkkiä, jolle on painettu lisäpainama "osakeanti - aktieemission". Tämän perusteella merkin ilmestymisvuotena voitaneen pitää vuotta 1928. Yhden osakkeen nimellisarvo oli tuolloin 250 mk, Vuonna 1934 on osakkeen arvo nostettu 500 markkaan, jolloin osakekirjan nimellisarvo on noussut 2500 markkaan. Osakepääoman nostaminen oli leimaverotettavaa ja nosto 1250 mk verotettiin tuolloin 2 % mukaan ja uusi leimavero oli sama 25 markkaa kuin aiemminkin. Tämä on maksettu mallin 1920 25 markan lisäpainetulla leimamerkillä. Merkki on edellisen vasemmalla puolella. Leimauksia ei ole päivätty, mutta merkit voidaan ajoittaa mitätöintileiman tekstin mukaan. Mallin 1920 merkki on mitätöity vuoden 1934 nimenmuutoksen mukaisella nimileimalla (Vakuutusosakeyhtiö Turva), kun taas aiempi mallin 1895 merkki on mitätöity vanhemmalla nimileimalla (Maakauppiaitten palovakuutusyhtiö Turva). Hallussani on lisäksi yksi osakekirja, jota ei ole leimautettu vuoden 1934 osakkeen arvon muutoksen takia ja jossa on vain mallin 1895 merkki.

Osakekirjan keskiosassa ylhäällä on vielä arvopaperien leimaus 1946 -merkki. Tämä löytyy kaikilta tuolloin voimassa olleilta ja verolautakunnille ilmoitetuilta osakekirjoilta. Mikäli osaketta ei tuolloin ilmoittanut, se menetettiin valtiolle (VNpäättös 1321/1945).

Merkkimallit 1920 ja 1928

Ylipäättään nimellisarvo 25 mk on aina ollut varsin vähän käytetty ja painettu leimamerkkien nimellisarvo. Mallin 1920 käyttöaikana 25 markan merkkiä painettiin vain yksi tilauserä.

Tilauserä	toimitusaika	painos	näistä OA-merkkejä
61	12-1925	98 000	10 000

Mainittakoon, että leimamerkkien tilauseränumerointi aloitettiin mallin 1920 tullessa käyttöön numerosta 1. Viimeinen mallin 1920 tilauserä oli 102 ja ensimmäinen mallin 1928 tilauserä 103. Tilauserän 102 merkit toimitettiin lokakuussa 1928 painosta leimakonttorille.

Leimamerkkien malli oli muuttumassa vuonna 1928, jo nähdäkseni mallin 1895 merkin käyttö lisäpainettuna selittyy tällä. Turvan osake oli päivätty 1.5.1928. Poistuvan mallin 1920 osakeantimerkkien 25 markan merkin varastot olivat ilmeisesti vähissä, taikka loppuneet ja lisäpainettavia 25 markan pohjamerkkejä ei ollut kylliksi varastossa. Käytettävissä on täytynyt olla riittävästi aiemman mallin 1895 hammasteen 14 25 markan merkkiä, ja kun tämä kooltaan oli sama kuin malli 1920 sama lisäpainama voitiin painaa ilman muutoksia merkille. Painomääristä taikka ajankohdasta minulla ei valitettavasti ole arkistotietoja käytettävissä.

Mallin 1928 25 markan osakeanti-lisäpainettu leimamerkki tuli käyttöön jo tilauserässä 103, jossa painettiin muun ohessa 10 000 kappaletta 25 markan osakeantimerkkiä. Näiden käyttöön tulo selittää sen, että väliaikaistyyppiset mallin 1895 merkit jäivät varastoon, ja seuraava tarve antaa merkkejä verokäyttöön on tullut vasta 1941, jolta jaksolta aiemmat havainnot merkit käytöstä ovat olleet.

Yleiset ja harvinaiset nimellisarvot

Osakeantileimamerkkien keräilyssä huomaa hyvin nopeasti, että eri nimellisarvojen esiintyminen vaihtelee hyvin suuresti. Tämä johtuu kahdesta tekijästä, veroprosentista ja osakkeen nimellisarvosta. Kun osakekirjat yleensä on laadittu tasasummilla ja yleisin veroprosentti on koko osakkeiden verotusjakson 1916 - 1968 on ollut 2 % ovat tietyt arvot selvästi muita yleisimpiä. Omien havaintojeni mukaan yleisin OA-merkkien nimellisarvo sarja perustuu juuri 2 % veroon ja on seuraava (nimellisarvo/merkki) 20/0.40 mk, 100/2.00mk, 200/4.00mk, 500/10mk, 1000/20mk, 2000/40mk, 5000/100mk, 10 000/200mk etc. Merkkien yleisyys riippuu myös inflaatiosta. Sotien jälkeen ei alle 20 markan merkkejä juuri tapaa. Vastaavasti ennen sotia suurin yleisesti tavattava arvo on 100 mk. Turvan käyttämä nimellisarvo 1250 mk poikkeaa selvästi normaalisarjasta ja ei omien havaintojeni mukaan ole kovin yleinen.

Korkeampaa veroprosenttia on sovellettu tapauksissa, jossa osake on ollut osaksi tai kokonaan yhtiön varoilla annettu. Vero on tällöin ollut yleensä 3, 6 tai 10 % nimellisarvosta ajanjaksosta riippuen.

Leimamerkkien keräilyn yksi parhaita piirteitä on mahdollisuus tehdä tuloksellista tutkimustyötä. Alue ei ole lähellekään loppuun tutkittu, ja suuriakin muutoksia aiempaan luettelointiin on mahdollista tehdä.

Jukka Sarkki